

Het landschap als laatste getuige

Nu de laatste frontsoldaten bijna zijn uitgestorven, krijgt het Ieperse landschap in de tentoonstelling *De Laatste Getuige* de rol van hoofdgetuige aangemeten. Het In Flanders Fields Museum voert ons terug naar het slagveld, zoals Edmund Blunden het in zijn oorlogsmemoires verwoordde: 'I must go over the ground again'.

LAAT DE VETERANEN RUSTEN

"Ik denk dat ze nog met een stuk of tien zijn die de strijd als soldaat hebben meegemaakt," zegt Dominiek Dendooven, wetenschappelijk medewerker van het In Flanders Fields Museum. "Deze enkelingen kunnen we ethisch gesproken vandaag beter met rust laten. Ze zijn al genoeg opgevoerd, terecht en onterecht."

Het museum bewaakt de geschiedenis van de Grote Wereldbrand die voor een groot stuk de Westhoek heeft getekend. Dominiek Dendooven: "We treden op als mediator, als bemiddelaar tussen de generaties van toen en nu. De meest authentieke getuige is het landschap waar de oorlogsrelicten zich bevinden en de feitelijke oorlogshandelingen plaatsvonden. Het museum is een inleiding om de moeilijk zichtbare tekens van die oorlog in het landschap te leren lezen. We hebben altijd gezegd: het ware museum bevindt zich buiten."

Dat het landschap zijn waarde als getuige verdient, heeft niet alleen te maken met het uitsterven van oorlogsveteranen evenzeer met de opkomst van de oorlogsarcheologie. Dominiek Dendooven: "Je zag eerst de amateurs op de slagvelden, vandaag constateren we een toenemende interesse vanuit wetenschappelijke hoek."

PERISCOOP

De tentoonstelling omvat een drietal geledingen. Bij het binnenkomen wordt je begroet door Edmund Blun-

dens (1896-1974) profetische woorden uit zijn oorlogsmemoires: *I must go over the ground again*. De bezoeker wordt over een grote klimmende constructie geleid. In deze eerste fase van het tentoonstellingsparcours maak je kennis met het landschap en hoe de soldaten er mee omgingen. Ze groeven zich in en vochten tegen het water. Ook gaat de aandacht naar de spitse wapentechnologie. Dominiek Dendooven "We tonen opgegraven spullen zoals een gasmasker. Maar om het voorwerp beter te plaatsen zetten we er een perfect exemplaar naast." Heel belangrijk in oorlogstijd was natuurlijk de observatie. De tentoonstelling leert dat er ontelbare kaarten werden aangemaakt, vaak met de kleinste details vermeld. Die waren hard nodig want in de loopgraaf zag je als soldaat nagenoeg weinig meer dan een streepje lucht. Naast kaarten was de periscoop een gegeerd hulpinstrument. Vanuit de loopgraaf kon de soldaat vijandelijke bewegingen ermee volgen. In de tentoonstelling kan je met een exemplaar experimenteren.

MYTHISCH LANDSCHAP

In deel twee van het gebeuren kozen de samenstellers voor een van de meest dramatische slagvelden van de Westhoek, namelijk de frontboog die ontstond onmiddellijk na de eerste gasaanval van 22 april 1915. De boog bleef ongeveer identiek tot 31 juli 1917, het begin

Verborgenen oorlog

van de Derde Slag bij Ieper. Het is een mythisch landschap, de infame Ieperboog ook wel de Ieper Salient genoemd. Ze liep als een halve cirkel om de stad heen. Al tijdens de oorlog was het een vloek, een dodenval, een straf voor wie naar deze linie werd gestuurd. In dit gedeelte toont de tentoonstelling kaarten van toen en nu die boven elkaar worden gelegd. Dominiek Dendooven: "We zien hoe het oude landschap van toen overgaat in het landschap van vandaag. We duiden aan wat er op deze plaats precies is gebeurd. Verrassend hoe sommige elementen bewaard zijn gebleven, bijvoorbeeld de sporen van enkele mijnkraters bij Sint-Elooi. We laten sporen zien van oorlogshandelingen die vandaag als littekens in het landschap zijn overgebleven."

In dit onderdeel van de tentoonstelling staan drie maquettes. Ze illustreren drie soorten aanvallen. Gevoceerd wordt een infanterieaanval van de Liverpool Scottish op 16 juni 1915. Een tweede maquette toont een aanval door middel van het graven van 'sappen' of gang kleine gangen richting vijandelijke linies. Tot slot krijgt het publiek een maquette onder ogen van een ondergrondse aanval met mijnen want ondergronds werd even hard gevochten als bovengronds. Dominiek Dendooven: "Heel bijzonder is dat je al de maquettes van opzij en van boven kan bekijken. Zo krijg je als toeschouwer een heel goed zicht."

OOORLOGSARCHEOLOGIE

Derde en laatste deel van de tentoonstelling focust in op het sterven in de Ieperboog. Dominiek Dendooven: "We volgen het lot van een aantal personages: een Canadese generaal, een Duitse piloot (observator) en kanonier, een piepjonge Franse soldaat. Deze menslevens combineren we met kaarten waarop we aanduiden waar hun lichamen werden gevonden. Hier is het verhaal van de oorlogsarcheologie sterk aan de orde. Je merkt dat het een andere methodiek is, een benadering die ons een nieuwe kijk geeft en ook afdaalt naar het dagdagelijkse. Het leven aan het front krijgt een gezicht door de opgegraven voorwerpen. Dat kan gaan van een simpele tandenborstel tot een geweer."

Als uitloper van het gebeuren krijgt de hedendaagse landschapsschilder Frans Vercootere het laatste woord. Hij gaat op zoek naar het standpunt van de kunstenaar en registreert wat je ziet en suggereert wat je niet kan zien.

Philip Willaert

info

Tentoonstelling
De laatste getuige.
Het oorlogsland-
schap van de Ieper-
boog

- Nog tot 19 november 2006
 - Open: elke dag van 10 tot 18 uur
 - In Flanders Fields Museum, Lakenhalle, Grote Markt 34 8900 Ieper
- { Tel. 057 239 220,
www.inflandersfields.be

Peter Wouters (rechts), directeur van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen, overhandigt de cheque van 10000 euro aan Patrick Allegaert van het winnende Museum Dr. Guislain.

openbaar
kunstbezit
vlaanderen

OKV

in samenwerking met

Linklaters De Bandt